

Svar på frågelistan 152.

Fotvärtare. Här har varit gamla, ända in på 1900 talet som inte hade tabak.
Di rätta sig efter solen, och månen. Di, som utbr. var, sad upp om selen, å ha
se mä selen. Lyonsanden, darännen, när den börja synas var de tid att
komma i arbete, istominatore som di gamle sa, komma åu rören, stiga upp.
Di gamle var fullt kunniga i den gamla almanackan, med ny, och nedan
sol, och månens upp, och ned gång, även stjärnornas gång.

Månen, när di följde månens gång väste di efter almanackan vad det var.
När månen lykte på gaveln tog di tiden efter de, när den lykte in i stugan
väste di vad tiden var. Efter som sol och måne gick högt på himmelen, eller
börja gå lägre, var ju tecken på dagarna var kortare.

Di längor, hus som låg skrätt med gavlarne i öst, o väst, var riktig solvisare.
När solen sken på östra gaveln var de på morgnen, när den svedda åt
sydsidan var de på förmiddag, när den lykte rakt på sydsidan var de mid-
dag. När den lykte in genom fönstret och kastade en rak skugga in var de
middag. Idytan har alltid varit säker att visa tiden. Den har ju alltid
kornet i väster, så när solen visa rakt på kornet, så skuggan var rakt fram-
för såg de ju inte fel. De var många vaktprajars rättelse, även deras egen
skugga.

N. M.
152.

Märken i skuggan, efter solens gång, är ären av di som följes. I di rum som fram
fördes både åt söder och väster. Så ser di så väl tiden efter som solen går sken på
väggen. Di gamle tala ofta om, då di inte hade klocka, när di var vaktpraktar
så visste di inte när de varken var middag eller kväll. Di tog sikta på skuggan
av stolpar, eller sin egen skugga. När då solen kröps bak Stevröds backa
led de mot kväll. Men djuren hade di även rättelse efter. När di betat länge
ligger di och i di stolar, de är vid middagstid. När de så led mot kväll samlas
di ju, och längta hem. De var han förhagen med. Ett uttr. är djuren känner sin tid.
Lösen har alltid varit säkra att visa tidens hälsk. kypren. När di hör kypren
vet di vad tiden är. Stallen har många gånger visat tiden, de ses i hans ögon.
Där som är sak. friskt, inte något som skuggas, är ett ständigt uttal. Solen faller
rätt ner ve middla. Här är många år i denna tid som ej har klocka med ut i marken
men nu är här ju mycket, både tåg och annat som kan visa tiden. Ett gam. säkert
tecken som di gamle hade, maven av i frän maur de e middla.

En gamm. man sa alltid om middan går solen i molnen i höj. De var särskilt
värdret som han tog tecken efter. De ju se om midda maur solen i molnen gåur i höj
om de blaz. härvar. Di kunde allri bli riktigt klocka på när di gick i höj.
När dagen är som längst, kommer solen förbi köksdörren innan kväll, här i skuggan.

Selvisare. De minns jag här i byn var en selvisare. Den var satt på ett brett stengärd vid vägen, mitt för den gamla riksdagsmannagården. De var en träkloss omkring 1 m hög, vackert rundad. Jag tror inte där var någon skära på den, de var nog skuggan som skulle visa tiden. Men gamla har ju talat om sådana. Vid kyrkor, gamla tiders domarringar. De var här en vid Lyby, en vid Ekeröd. Vid sådana platser var märken i stenar, även selvisare. Di hade ju ingen annan tidmätare när di höll ting där. I Lånby, för långt tillbaka, då den gamla gästgivargården var, och gamla kyrkan, och häktet, där fanns sådana.

Men här skulle även finnas en sorts urtavla, dels av sten, eller trä, som var uppsatta på vissa platser. De var under skråtiden då gädder, även urmakare skällde i hörs sådana. Där skulle vara siffror, och en visare som när solen lyade där skugga, och visa tiden, så k. timstenar. Vid de gamla herrgårdarne fanns sådana. Någon kvarleva fanns väl även sen klockerna börja. Di har säkert sitt ursprung från utlandet. I ofredstider kom sådant hit med knektar. Selvisingar, minns jag så väl när di kom i bland allmogem. De var krämare som kom hit till marknaden med. Där blev liv bland pojkar, särskilt vaktpojkar, då di fick en salring så di kunde veta tiden. Här var ju andra klockor då också, men endast förmögna kunde lösa dem.

De som fanns solur hade di dem fastän di anskaffat riktiga klockor.
Di första fickuren kom nog från Tyckland. Di var stora, tjocka, di kallades di
hanoverske klockorna. Under skrätiden, då här var vandrande gäster, var även
di som kräma med klockor. Andra hantverkare, som drog i kring i bygderna kom
i beröring även med klockmagare som sålde klockor och laga klockor.

Jag minns en sådan som drog i kring och laga klockor.

Från hemstäderna fick di tag på dylikt, di som körde stadsresor. Di tala
ofta om sina affärer med sjöbussar. På 1860, 70 talet blev här urmakare i
Flöby. Di gamle väggklockorna, av urgamla typen, var med fodrat från golv till
tak, med grovt urverk. Di kalla dem för di hemmagjorda klockorna.

Di smordes med fotgä en och annan gång. Jag kan minnas när allmogem
börja med väggklocka, som hängde på väggen. De var ju en stor upplevelse,
även när husmän, och tjänare kunde skaffa sig ett fickur.

Di klockorna köptes hos urmakaren, eller om di kunde komma över på en auk-
tion. De är nog omkring 60 år sen väckarb. kom i hemmen. Vad många glad-
des då di kunde få en väckare. Klockan skulle ju helst hänga på en inner-
vägg, men di placera dem gärna så, att di kunde se dem i från sängen när di
läg. Di gamle kl. fick drägas var dag.

Da de blev så allmogem kunde köpa kl hos uronkaren, di som kunde lösa
en sådan, var de ju näst di förmögna. Bland bönderna, så han själv skaffa
ju flickur. Här finns nog ännu gamla silver reor, di var stora.
Mer en bondson konfirmerades fick han klocka. En bondlös fick också men inte
så allmogent vid konfirmationen, men senare. Eller fick hon fästerns klocka.
Den som fjäna fick ju skaffa så fort den kunde.
Här var för i tiden många som sysslade med att byta, och handla med klockor.
På marknader kunde di kräma med klockor i vildt fäst.
En sådan kunde ofta ställa om en billig klocka till en drängpojke.
Di som var ute på arbete ville ju gärna ha klocka på sig.
På kvällen hängdes den på en spik vid sängen.